

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร*

THE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL ACCORDING TO THE
BUDDHADHAMMA PRINCIPLE OF THE TEACHER-MONKS IN SECONDARY
SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

¹พระครูสุนทรธรรมการ (สุชีพ สุจิตโต) Phrakhrusoonthornthammakorn (Sucheeeph Suchitto)

²พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต Phrakhruphawanawutthibandit ³อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Phra2546@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 278 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น การประเมินรูปแบบใช้แบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 278 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน และการใช้เอกสารการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อันดับ 1 คือ สื่อการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.236$) 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และการประเมิน 3) การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัย คือ PRADHAM

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, หลักพุทธธรรม, พระสอนศีลธรรม

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the needs and necessities of teaching and learning of moral teachings in secondary schools under Bangkok Metropolitan Administration, 2) to develop a model for organizing teaching and learning according to the principles of Buddhism of moral teaching monks in secondary schools under Bangkok Metropolitan Administration, 3) to evaluate a model for organizing teaching and learning according to Buddhist principles of moral teaching monks in secondary schools under Bangkok Metropolitan Administration. It is a mixed methods research. Quantitative research used the questionnaire with 278 sample group of morality monks in secondary schools under Bangkok Metropolitan Administration. Data were analyzed using basic statistics, namely percentage, mean, and standard deviation, and priority needs index modified. The evaluation model used an evaluation form with 278 sample of morality monks in secondary schools under Bangkok Metropolitan Administration. Data were analyzed using basic statistics, namely percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research used semi-structured interviews with 10 key informants and group discussion documents with 9 experts. Data were analyzed using content analysis. The results of the research found that 1) The priority needs index for teaching and learning management of Buddhist morality teachers in secondary schools under the Bangkok Metropolitan Administration ranked first in the aspect of teaching media ($PNI_{modified} = 0.236$). 2) The teaching and learning management model according to the Buddhaddhamma Principle of the teacher-monks in secondary schools under the Bangkok Metropolitan Administration consisted of principles, objectives, integration of teaching and learning according to the principles of the Four Noble Truths, and evaluation. 3) Evaluation of the teaching and learning management model according to the Buddhaddhamma Principle of the teacher-monks in secondary schools under the Bangkok Metropolitan Administration, overall, it was at the highest level. In summary, the knowledge of research is PRADHAM.

Keywords: Teaching and Learning Management, Buddhaddhamma Principle, The Teacher-Monks

บทนำ

ในปัจจุบันปัญหาสังคมไทยได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ สังคมที่ไม่เป็นระเบียบ ละเลยกฎ กติกา ในการอยู่ร่วมกัน เยาวชนซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อคบเพื่อนเสเพล เนื่องจากเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดี เช่น อยู่ใกล้แหล่งการพนัน แหล่งเสื่อมโทรมมีโอกาสถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำผิดกฎหมายได้ ประกอบกับสังคมสมัยใหม่เน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรม-จริยธรรม เยาวชน นักเรียน นักศึกษา มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั่งงามตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไป จนเกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด ในโรงเรียน ปัญหาการประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และปัญหาอาชญากรรมร้ายแรง เป็นต้น (พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เผ่าวัฒนา, 2561) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของชาติ โดยเฉพาะในประเทศไทยมีทุนทางสถาบันที่น่าพาประเทศไทยให้อยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ สถาบันศาสนาซึ่งนับเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ เนื่องจากความสำคัญของศาสนาได้หล่อหลอมให้เกิดการพัฒนาเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนวัคซีนที่ดี มีพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบจำนวนมาก ที่คนไทยส่วนใหญ่ของประเทศให้ความนับถือและศรัทธา ส่งเสริมให้ประชาชนมีวัตรปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2563)

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยหวังสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ จากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรม ศีลธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษา ทั้งประถม มัธยม และอาชีวศึกษา ได้เริ่มดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548-2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังกระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง เป็นโครงการที่ภาครัฐเห็นความสำคัญให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐด้านการเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ให้เป็นคน “เก่ง ดี มีคุณภาพ” เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์แห่งการพัฒนาคนในชาติให้มีคุณธรรมที่พึงประสงค์ตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ 4 ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” นอกจากนี้ ยังช่วยสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่ และการศึกษาสงเคราะห์อีกด้วย จึงเป็นโครงการที่มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

แต่จากผลการสรุปการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาการพัฒนา

หลักสูตรที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ทั้งหลักสูตรที่ใช้สอนนักเรียน หลักสูตรการพัฒนาพระภิกษุช่วยสอน ขาดระบบการจัดการฐานข้อมูล โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จากการดำเนินการในปีที่ผ่านมา มีความไม่เหมาะสมกับความจำเป็นที่ต้องฝึกอบรมทั้งทางด้านวิทยุและคุณวุฒิ ไม่ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ขาดมาตรฐานความเป็นพระภิกษุช่วยสอน ส่งผลให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ คือ นักเรียนยังขาดศีลธรรมหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่นำไปปฏิบัติเท่าที่ควรเป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นรูปแบบหรือความไม่เข้าใจในรูปแบบของการบริหารจัดการ ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการบริหาร (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาตามแนวคิดการจัดการเรียนสอนทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยสัจ 4 ความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลเป็นหลักความจริงอย่างประเสริฐ พัฒนาผู้เรียนในการดำเนินชีวิตให้มีจิตใจใฝ่ดี และมีพลังใจเข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงาม เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กร สังคม ประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ พระไตรปิฎก, หนังสือ, ตำรา, บทความ, วารสาร, งานวิจัย, เว็บไซต์หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบศึกษาเอกสาร ด้วยวิธีการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ข้อมูล และสังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถามจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ตรงตามวัตถุประสงค์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปดค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert 2) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 3) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item objective congruence index) ได้ค่า IOC รายข้อคำถามแต่ละข้อคะแนน คือ 0.50-

1.00 คะแนน และรายฉบับที่ 1.00 แสดงว่าข้อคำถามสามารถนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลได้ 4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.970 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพสามารถนำไปใช้เพื่อทำการเก็บข้อมูลได้ 5) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 278 รูป โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น $PN_{I\text{modified}}$

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ พระไตรปิฎก, หนังสือ, ตำรา, บทความ, วารสาร, งานวิจัย, เว็บไซต์หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบศึกษาเอกสาร ด้วยวิธีการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ข้อมูล และสังเคราะห์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 รูป ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ท่าน และนักวิชาการด้านพุทธบริหารการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

3. สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ คือ เอกสารสำหรับการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และร่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 278 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องของรูปแบบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ($PN_{I\text{modified}} = 0.146$) เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร คือ อันดับ 1 ด้านสื่อการเรียนการสอน ($PN_{I\text{modified}} = 0.236$) อันดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ($PN_{I\text{modified}} = 0.127$) อันดับที่ 3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($PN_{I\text{modified}} = 0.122$) และอันดับที่ 4 ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ($PN_{I\text{modified}} = 0.121$) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน

ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม	สภาพที่พึงประสงค์	สภาพปัจจุบัน	PNI modified	อันดับที่
1. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน	4.62	4.12	0.121	4
2. กิจกรรมการเรียนรู้	4.60	4.10	0.122	3
3. สื่อการเรียนการสอน	4.34	3.51	0.236	1
4. การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	4.60	4.08	0.127	2
ภาพรวม	4.54	3.96	0.146	

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเลือกเฉพาะความต้องการจำเป็นอันดับ 1 คือ ด้านสื่อการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 มาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้รูปแบบๆ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และ 4) การประเมิน มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนา สถานศึกษานำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน และการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อันเป็นเครื่องบ่งชี้ครูพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพในการสอน โดยมีวิธีการและแนวทางการเรียนการสอน อันเป็นเป้าหมายของความเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 มีรายละเอียดดังนี้ 1) ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนมีหน้าที่คอยแนะนำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ตระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ขั้นตอนหาปัญหา (ทุกข์) ขั้นตอนสมมติฐาน (สมุทัย) ขั้นตอนทดลองและเก็บข้อมูล (นิโรธ) ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (มรรค) 2) หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค 3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรม ประกอบไปด้วย (1) การประเมินสื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาสื่อการเรียนการสอน (ขั้นนิโรธ) (2) สนับสนุนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาโดยให้นักเรียนมีโอกาสในการแก้ปัญหาจริง (ขั้นมรรค) และ (3) สื่อการเรียนการสอนสนับสนุนการทำงานร่วมกันและนำไปสู่การแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (ขั้นมรรค)

องค์ประกอบที่ 4 การประเมิน เพื่อตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบ ด้วยเทคนิควิธี CIPP Model ได้แก่ 1) การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation : I) 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

3. การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			ความถูกต้อง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ	4.56	0.56	มากที่สุด	4.43	0.58	มาก	4.55	0.58	มากที่สุด	4.47	0.57	มาก
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.58	0.58	มากที่สุด	4.47	0.58	มาก	4.55	0.58	มากที่สุด	4.50	0.59	มาก
องค์ประกอบที่ 3 การบูรณาการ การจัดการเรียน การสอนตาม หลักอริยสัจ 4	4.55	0.47	มากที่สุด	4.47	0.45	มาก	4.54	0.46	มากที่สุด	4.48	0.47	มาก
องค์ประกอบที่ 4 การประเมิน	4.55	0.50	มากที่สุด	4.46	0.51	มาก	4.54	0.50	มากที่สุด	4.49	0.49	มาก
รวม	4.56	0.52	มากที่สุด	4.46	0.48	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด	4.49	0.50	มาก
ภาพรวม	$\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.53 แปลผล มากที่สุด											

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D = 0.53) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.56$, S.D = 0.52) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.50) ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.49$, S.D = 0.50) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.46$, S.D = 0.48) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนในด้านการศึกษายุคใหม่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถใช้เทคนิคและแพลตฟอร์มการสอนต่างๆ เพื่อสร้างความสนุก ความน่าสนใจของผู้เรียน ยกย่องเนื้อหาการสอนและคุณภาพการเรียนของผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งรัชดาพร เวหะชาติ

(2553) ที่กล่าวไว้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนครูต้องสร้างสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นความสนใจ ให้การเสริมแรงและประเมินพฤติกรรมผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมมากที่สุด ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ อยากรู้ อยากเห็นและอยากลอง โดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนา สถานศึกษานำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน และการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นหลักการเป็นการบูรณาการทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนกับหลักพุทธธรรมคืออริยสัจ 4 ในการพัฒนาที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอันจะนำไปสู่การเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิภา เฉลิมหมู่ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย (1) ทุกข์ ชี้้นกำหนดปัญหา กำหนดปัญหาการจัดการเรียนการสอน (2) สมุทัย ชี้้นตั้งสมมติฐาน นำสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีมาประกอบการเรียนการสอน (3) มรรค ชี้้นทดลองและเก็บข้อมูล ใช้เทคนิคทำงานเป็นกลุ่มและบันทึกข้อมูล (4) นิโรธ ชี้้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล การประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน ประเมินจากสภาพจริง

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อันเป็นเครื่องบ่งชี้ครูพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพในการสอน โดยมีวิธีการและแนวทางการเรียนการสอน อันเป็นเป้าหมายของความเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะ การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด อรุณ สุภาวงศ์ (2564) ที่ระบุว่า ขั้นตอนวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เป็นเป้าหมายหรือผลการดำเนินงานในการนำรูปแบบไปใช้ให้บรรลุผลตามที่ต้องการ

องค์ประกอบที่ 3 การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย

1) ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน เป็นการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระภิกษุช่วยสอนตามหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนมีหน้าที่คอยแนะนำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น มี 4 ประการ 1) ชี้้นกำหนดปัญหา หรือชี้้นทุกข์ 2) ชี้้นตั้งสมมติฐาน หรือชี้้นสมุทัย 3) ชี้้นการทดลองและเก็บข้อมูล หรือชี้้นนิโรธ 4) ชี้้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล หรือชี้้นมรรค ซึ่งเป็นการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระภิกษุช่วยสอนสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริเจตยานุกิจ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่

เป็นแบบพุทธวิธีควรมี ได้แก่ รูปแบบการสอนตามหลักพุทธธรรม รูปแบบการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบการสอนตามหลักโยนิโส เป็นต้น

2) หลักอริยสัจ 4 เป็นการบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและกระบวนการดับไปของทุกข์อันเป็นธรรมชาติของชีวิตตามความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผลเป็นหลักความจริงอย่างประเสริฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนินาภา พรหมิ (2565) ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักพุทธธรรมอย่างประเสริฐ 4 อย่างได้แก่ 1) ทุกข์ (ทุกข์สังข) 2) สมุทัย (สมุทัยสังข) 3) นิโรธ (นิโรธสังข) 4) มรรค (มรรคสังข)

3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการบูรณาการที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม เป็นสิ่งที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องเป็นผู้สอนที่มีการสอดแทรกข้อคิดศีลธรรมเตือนสติให้แก่แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความสุข แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม พัฒนาสื่อให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริเจตยานุกิจ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนตามแบบพุทธวิธีในด้านการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการประเมินผล การเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการตามรูปแบบพุทธวิธี ด้านการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การเตรียมแหล่งเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนรู้ และการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เมื่อเปรียบเทียบวิธีการสอนตามแบบพุทธวิธีตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน จะมีความแตกต่างกันตามอายุและประสบการณ์การทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.005 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ทองภู และสมควร นามสีฐาน (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และด้านการสอนเชิงพุทธบูรณาการด้วยไตรสิกขา มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นขั้นตอนการประเมินผลภาพรวมสรุปเพื่อตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา ด้วยเทคนิควิธี CIPP Model สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานครินทร์ อนุบาลโย (สุรราช) (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 เป็นขั้นตอนการประเมินผลภาพรวมสรุปเพื่อตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา ด้วยเทคนิควิธี CIPP Model อันเป็นการปฏิบัติศาสนกิจของพระสังฆาธิการเพื่อประโยชน์สุขแก่ชุมชนและสังคมไทย

3. การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัยที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดย 1) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ 2) ใช้แบบสอบถามพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 278 รูป และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการ

จำเป็น ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดย 1) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา และ 2) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบประเมิน มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด จำนวน 278 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอัมพร เรืองศรี (2554) ที่ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การทดสอบหรือการประเมินรูปแบบ อาจกระทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง 2) การประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ 3) การประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา และ 4) การประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับการวิจัยของสมาพร ลีภัยรัตน์ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ที่ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาแนวคิด หลักการจากทฤษฎีของนักวิชาการ ทำให้รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารคุณภาพของโรงเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรมิดา เศรษฐบดี (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีวิธีการกระบวนการและลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีความถูกต้องตามหลักการในเชิงทฤษฎี มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ PHRADHAM เป็นการนำองค์ความรู้การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ (การจัดการเรียนการสอน) กับพุทธศาสตร์ (หลักพุทธธรรม) เพื่อนำมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในวิชาที่รับผิดชอบ และเพื่อการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ภาคภูมิใจของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

องค์ความรู้การวิจัย PHRADHAM อธิบายได้ดังนี้

P = Phra พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

H = healthy สุขภาวะ หรือสุขภาพนั้นจะมีองค์ประกอบอยู่ 4 มิติ คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ

R = Reform การปฏิรูปหรือการปรับปรุงแนวทางดำเนินการในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

D = Dhamma หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หลักธรรมอริยสัจ 4

H = Happy การมีความสุขอันเกิดจากการได้เรียนรู้ของเด็กเยาวชนที่ได้เรียนรู้ตามกระบวนการของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

A = Administrations of Bangkok การบริหารจัดการห้องเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนาที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนรับผิดชอบ

M = Media สื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) มีการประเมินสื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาสื่อการเรียนการสอน (ขั้นนิโรธ) 2) สนับสนุนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาโดยให้นักเรียนมีโอกาสในการแก้ปัญหาจริง (ขั้นมรรค) 3) สื่อการเรียนการสอนสนับสนุนการทำงานร่วมกันและนำไปสู่การแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (ขั้นมรรค)

สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรมสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1.2 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอนตามหลักพุทธธรรม คือการประเมินสื่อการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการใช้สื่อการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนมีโอกาสทำงานร่วมกันและนำไปสู่การแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความต้องการจำเป็นอันดับ 1 คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ดังนั้นควรวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อเทคโนโลยีสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธธรรมข้ออื่น และทำการวิจัยด้วยการใช้สถิติขั้นสูง

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดาภา พรหมิ. (2565). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- พระครูสิริเจตยานุกิจ. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม. วารสารปัญญาปณิธาน. 7(1). 69-70.
- พระมหานครินทร์ อนาลโย (สุขราช). (2563). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศักดิ์ดา ขนาสโก (สมณวัฒนา). (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2561). การป้องกันพหุพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นไทยทำได้จริงหรือไม่? วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ. 34(2). 173-188.
- รมิดา เศรษฐบดี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. 23(4). 153-169.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2553). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. สงขลา: โรงพิมพ์นำศิลป์.
- วิรัตน์ ทองภู และสมควร นามสีฐาน. (2563). การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น. Journal of Buddhist Education and Research : JBER. 6(1). 404-405.
- สมาพร ลิ้มยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา. สุทธิปริทัศน์. 31(100). 261-273.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: วิทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). **โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. แหล่งที่มา <https://www.kpmcu.com/about/> สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2567.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). **สรุปผลการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2557**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2563). **คู่มือการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม**. แหล่งที่มา <https://www.kpmcu.com/wp-content/uploads/2022/11/คู่มือการปฏิบัติงาน-พระสอนศีลธรรม-มจร.pdf> สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2567.
- อัมพร เรืองศรี. (2554). **การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. คุษฏีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.